

Barn som kommer till Sverige och uppges vara gifta

Analys av socialtjänstens handläggning

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovsmannens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. Publikationen kan också tas fram i alternativt format på begäran. Frågor om alternativa format skickas till alternativaformat@socialstyrelsen.se

Artikelnummer 2017-11-17
Publicerad www.socialstyrelsen.se, november 2017

Förord

Socialstyrelsen har fått i uppdrag att göra en fördjupad analys av socialtjänstens handläggning i ärenden som rör ensamkommande barn och barn som kommer till Sverige med vårdnadshavare och som uppges vara gifta. Uppdraget är tredelat och består utöver den fördjupade analysen, av en vägledning för kommunerna och informationsmaterial till barnen, deras make/maka, föräldrar och andra närstående. Socialstyrelsen avser att ta fram informationsmaterialet tillsammans med Migrationsverket.

Rapporten riktar sig till regeringen för en avrapportering av regeringsuppdraget samt till kommunerna för att tjäna som fortsatt vägledning i arbetet.

Rapporten bygger till stor del på intervjuer med socialsekreterare och deras chefer i tio kommuner, en enkät till landets samtliga kommuner samt intervjuer med tre flickor. Socialstyrelsen vill rikta ett särskilt tack till de barn och kommuner som har varit med och bidragit på olika sätt i detta arbete.

Arbetet har bedrivits på avdelningen för kunskapsstyrning för socialtjänsten. Projektledare har varit Tina Trygg och ansvarig enhetschef Petra Rinman.

Olivia Wigzell
Generaldirektör

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	7
Inledning	9
Regeringsuppdraget	9
Genomförande	10
Barnäktenskap större risk för flickor	12
Avgränsningar	12
Utgångspunkter	13
Antal asylsökande barn, nationell statistik	13
Mottagande av ensamkommande barn	13
Barnäktenskap, tvångsäktenskap och hedersrelaterat våld och förtryck	14
Omfattning av barn som kommer till Sverige och är gifta	15
Tillsynsmyndigheters beslut om ensamkommande barn som är gifta	16
Rättsliga utgångspunkter för socialtjänstens arbete med barn	17
Erfarenheter från kommuner	20
Intervjuer om ensamkommande barn	20
Enkät till landets kommuner	26
Frågor från kommuner till Socialstyrelsens svarsfunktion	26
Socialstyrelsens analys	27
Socialtjänsten behöver kunskap om risker med barnäktenskap	27
Att utreda barn som är gifta ställer höga krav på socialtjänsten	28
Rättssäkerheten riskerar att sättas ur spel	29
Ett gemensamt ansvar att uppmärksamma barn som är gifta	29
Vägledning och informationsmaterial	31
Kommunikationsinsatser	31
Rapporten, vägledningen och informationsmaterialet ger förstärkt stöd	32
Referenser	33
Bilaga 1	35
Bilaga 2	37

Sammanfattning

I februari 2017 fick Socialstyrelsen ett regeringsuppdrag om socialtjänstens handläggning av ärenden gällande barn som kommer till Sverige och som uppges vara gifta. Uppdraget är tredelat och innebär att göra en fördjupad analys av socialtjänstens handläggning av ärenden som rör barn som uppges vara gifta, att ta fram och sprida en förstärkt vägledning till socialtjänsten samt att ta fram och sprida information om gällande lagar och praxis i Sverige till barn som uppges vara gifta, makar, föräldrar samt andra närstående. Uppdraget avser både barn som kommer ensamma till Sverige och barn som kommer med sina vårdnadshavare, både flickor och pojkar.

Denna rapport har tagits fram inom ramen för regeringsuppdraget. Rapporten bygger till stor del på intervjuer med tio kommuner. Intervjuerna fokuserade på handlägningsprocessen genom fallbeskrivningar. Sammanlagt beskrevs 25 gifta barn, de allra flesta av barnen är själva föräldrar till ett eller flera barn. Intervjuerna visar att kommunernas kunskap och att de åtgärder som vidtas vid barnäktenskap varierar och att kommunerna efterfrågar vägledning i arbetet.

Flera kommuner påtalar svårigheten med att bedöma vilken placeringsform som är bäst för barnet när barnet uppger att hon eller han vill fortsätta att leva tillsammans med sin make/maka. Det faktum att barnen har egna barn, vilka har rätt till båda sina föräldrar, försvårar ytterligare.

Kommunerna beskriver att de har placerat barn på HVB eller i familjehem. De har även placerat hos barnens egna eller makens/makans släktingar. Vissa barn har inte placerats. De har istället bott med sin make/maka på Migrationsverkets boende eller hos släktingar, som socialtjänsten bedömt inte skulle godkännas som familjehem. När oron varit stor har några av kommunerna placerat gifta barn på utredningshem för att kunna göra omsorgsfulla utredningar.

I vissa fall har socialtjänsten placerat barn med stöd av socialtjänstlagen (2001:453), SoL trots att samtycke till placering saknats. Socialstyrelsen bedömer att en förklaring till placeringar mot den enskildes vilja, kan vara att socialtjänsten har svårt att skilja på regelverket kring barnäktenskap och det regelverk som styr socialtjänstens arbete. Flera kommuner påtalar att det är svårt att använda lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52), LVU och att bedöma var gränsen för en LVU-ansökan går.

I intervjuerna framkommer att make/maka kan ha getts medgivande att bli familjehem och att barn under 15 år inte alltid skyddats, utan tillåtits bo med make/maka.

Det saknas idag kunskap om omfattningen av barnäktenskap i Sverige. Socialtjänsten saknar kännedom om barn som kommer till Sverige med vårdnadshavare och är gifta.

I rapporten identifierar Socialstyrelsen följande områden som centrala för att stödja och stärka arbetet med barn som kommer till Sverige och uppges vara gifta:

- Socialtjänsten behöver ha kunskap om de risker som är förknippade med barnäktenskap.

- Den risksituation som ett barnäktenskap utgör innebär att socialtjänsten behöver göra noggranna och omsorgsfulla skyddsbedömningar, utredningar och uppföljningar grundade på hur det enskilda barnet påverkas av att leva i äktenskap.
- Socialtjänsten behöver säkerställa att de tillämpar rådande regelverk så att de gifta barnen handläggs på ett rättssäkert sätt.
- Både socialtjänsten och andra samhällsaktörer behöver utveckla arbetssätt så att barn som är gifta uppmärksammas, får stöd och skydd.

Socialstyrelsen målgruppsanpassar nu rapporten till en vägledning för socialtjänsten och tar fram informationsmaterial tillsammans med Migrationsverket till barn och deras anhöriga. Socialstyrelsen gör bedömningen att dessa material kommer att utgöra ett förstärkt stöd för socialtjänstens handläggning av barn som kommer gifta.

Inledning

Regeringsuppdraget

I februari 2017 fick Socialstyrelsen ett regeringsuppdrag om socialtjänstens handläggning av ärenden gällande barn som kommer till Sverige och som uppges vara gifta (S2017/01011/FST).

Uppdraget är tredelat och innebär att

- göra en fördjupad analys av socialtjänstens handläggning i ärenden som rör ensamkommande barn och barn som kommer till Sverige med vårdnadshavare och som uppges vara gifta
- ta fram en förstärkt vägledning till kommunerna om handläggningen av ärenden som rör barn som uppges vara gifta, och sprida kunskapen till kommunernas socialtjänst,
- ta fram och sprida information till barn som uppges vara gifta, makar, föräldrar samt andra närstående med information om gällande lagar och praxis i Sverige såsom förbud mot barn och tvångsäktenskap, barnets rättigheter, socialtjänstens uppdrag samt rätten till stöd och skydd.

Uppdraget syftar till ökad kunskap om hur socialtjänsten har hanterat frågor om skyddsbedömning, placering och samboende bland ensamkommande och nyanlända barn som enligt uppgift är gifta och i de fall dessa barn själva är föräldrar. Uppdraget ska utföras i samråd med relevanta aktörer, såsom Barnombudsmannen, Migrationsverket, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Myndigheten för ungdoms och civilsamhällesfrågor och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Vid behov ska Socialstyrelsen utifrån sin analys lämna förslag till regeringen om insatser för att ytterligare stärka barn- och jämställdhetsperspektivet.

Socialstyrelsens avrapportering

Socialstyrelsen har sedan hösten 2016 gett stöd i handläggningen när barn uppges vara gifta i form av ett kapitel i handboken *Ensamkommande barn och unga – Handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter* [1]. Myndigheten har dessutom, på kunskapsguiden.se, ytterligare förtydligat vad som gäller för barnäktenskap i svensk lagstiftning samt vad som är socialtjänstens uppdrag och ansvar i frågan. På webbsidan länkas även till information och stöd som socialtjänsten kan få i sitt arbete med att handlägga barn som uppges vara gifta från andra myndigheter.

Utöver detta kommer ytterligare stöd att ges i den målgruppsanpassade vägledning som bygger på innehållet i denna rapport. Vägledningen skickas ut på remiss den 18 december och har en svarstid fram till den 21 januari 2018 tillsammans med informationsmaterialet för barn som uppges vara gifta, makar, föräldrar samt andra närstående. Dessa produkter kommer att publiceras senast den 31 mars 2018.

Genomförande

Denna rapport bygger till största del på telefonintervjuer, fördjupade intervjuer i tio kommuner angående ensamkommande barn och en enkät till landets samtliga kommuner angående barn som kommer med sina vårdnadshavare och uppges vara gifta.

Intervjuer med kommuner

Under våren 2017 intervjuade Socialstyrelsen 74 kommuner per telefon om bland annat erfarenheter av mottagandet av ensamkommande gifta flickor. De kommuner som intervjuades hade anvisats tre eller fler ensamkommande flickor under 2016.

Med utgångspunkt i svaren i telefonintervjuerna tillfrågades ett 15-tal kommuner med erfarenhet av att handlägga gifta flickor om att delta i en fördjupad intervju. Urvalet av kommuner gjordes utifrån kriterierna att få en spridning över landet och en blandning av större och mindre kommuner. Nio kommuner tackade ja. Resterande tillfrågade kommuner avböjde att vara med på grund av hög arbetsbelastning och/eller på grund av pågående omorganisation.

De fördjupade intervjuerna genomfördes under perioden maj till september 2017 vid halvdagsbesök i kommunerna. Kommunerna representerades av enhetschefer, grupp/teamledare och socialsekreterare. I en kommun var även öppenvård och kommunens egna sakkunniga i frågan om våld i nära relationer närvarande.

Intervjuerna fokuserade på handläggningsprocessen genom fallbeskrivningar av de ärenden som respektive kommun hade erfarenhet av (se bilaga 1).

I kommunerna har handläggningen av 25 gifta barn, de flesta flickor, beskrivits. I vissa fall har handläggningen beskrivits ingående, ibland mer övergripande beroende av hur långvarig och omfattande socialtjänstens kontakt varit samt socialsekreterarnas kännedom om handläggningen av barnet.

Ytterligare en kommun besöktes då de kontaktade Socialstyrelsen och själva hade ett HVB enbart för flickor med barn. Där intervjuades ledning och personal på boendet samt två flickor.

De fördjupade intervjuerna har varit ett sätt för Socialstyrelsen att förstå vilka svårigheter som socialtjänsten står inför, att ta reda på vad ett fortsatt stöd bör innehålla och på vilket sätt det bäst utformas. Socialstyrelsen kan inte bedöma hur representativa intervju svaren är för landets samtliga socialtjänster. Svaren ger dock en bred bild av hur socialtjänsten handlagt barn som är gifta som innebär att Socialstyrelsen kan dra slutsatser om kommunernas behov av stöd.

Intervjuer med barn

Inför kommunbesöken frågade Socialstyrelsen om kommunerna kunde arrangera möten med barn med erfarenhet att komma gifta till Sverige. Syftet var att få ta del av barnens egna perspektiv, hur de uppfattat bemötande och information från socialtjänstens sida, om de tycker att de gavs förutsättningar att berätta om sin situation för socialtjänsten, om de hade mötts av förståelse för sitt perspektiv och om de beslut som fattades var begripliga för dem.

Sammanlagt har tre flickor intervjuats. Endast en av kommunerna kunde ordna träff med en flicka som varit gift när hon kom till Sverige. På det HVB

som besöktes fördes samtal med två flickor som bodde på boendet utifrån att de hade barn. I samtalet med den förstnämnda flickan användes tolk.

Alla tre flickor uttryckte att de har mötts av förståelse från socialtjänsten och att de fått den information de behöver. Flickan som var gift uttryckte att det initialt var svårt att förstå det svenska regelverket kring ålder för äktenskap, men hon tycker att hon fått information som gjort att hon nu förstår.

Dessa samtal har gett oss en viss men inte tillräcklig insyn för att kunna redovisas som ett resultat. I arbetet med den förstärkta vägledningen kommer ett nytt försök att göras, då med ett annat upplägg, för att få del av barnens perspektiv.

Enkät till kommuner

Regeringsuppdraget innefattar även barn som kommer till Sverige med vårdnadshavare eller annan ställföreträdare och som är gifta. De barnen kommer dock inte i kontakt med socialtjänsten på samma sätt som ensamkommande barn eftersom de har sina föräldrar i landet. De kommuner som Socialstyrelsen besökt har haft en särskild enhet för handläggningen av de ensamkommande barnen. Intervjuerna har mot bakgrund av det kommit att handla om ensamkommande barn. En del av de chefer som Socialstyrelsen har träffat har inför intervjun ställt frågan till chefskollegor inom barn- och ungdomsvården, om de handlagt barn som är gifta. Endast ett ärende gällande en EU-medborgare har redovisats. Kommunbesöken har således inte gett svar på i vilken utsträckning barn som kommer med sina vårdnadshavare och som är gifta är aktuella inom socialtjänsten och hur de i så fall handläggs.

Mot bakgrund av detta skickade Socialstyrelsen ut en enkät med fem frågor till landets samtliga kommuner och stadsdelar (se bilaga 2). Totalt svarade 206 kommuner och stadsdelar på enkäten. Enkäten innehöll fem frågor, varav den första handlade om huruvida kommunen har aktualiserat barn som uppgetts vara gifta och som har kommit tillsammans med vårdnadshavare eller annan ställföreträdare. De övriga fyra frågorna var följdfrågor och handlade om hur många flickor respektive pojkar det rörde sig om, om åldern på barnen samt om hur många barn som kommunen inlett utredning på. Socialstyrelsen kontaktade 19 kommuner för att följa upp enkätsvaran.

Frågor till svarsfunktionen på Socialstyrelsen

Socialstyrelsen har en svarsfunktion för flyktingfrågor dit kommunerna kan vända sig. I arbetet med den här rapporten har en sammanställning gjorts av de frågor som inkommit rörande barn som är gifta.

Beslut från IVO och JO

Socialstyrelsen har tagit del av fyra tillsynsbeslut som fattats av Inspektionen för vård och omsorg (IVO) under 2017 [2] samt beslut från Justitieombudsmannen (JO) daterat den 15 juni 2016, *Anmälningar mot Malmö kommun angående handläggningen av ärenden som rör ensamkommande barn som är gifta* [3].

Samråd

Socialstyrelsen har samrått med Migrationsverket, Sveriges Kommuner och Landsting, Länsstyrelsen Östergötland, Länsstyrelsen Stockholm, IVO och

Barnombudsmannen. Utredarna har samrått under arbetets gång och efter kommunbesöken anordnade Socialstyrelsen en workshop med ovan nämnda myndigheter, för att diskutera resultatet av informationsinhämtningen.

Barnäktenskap större risk för flickor

Både flickor och pojkar kan vara gifta men barnäktenskap innebär på en generell nivå en större risk för flickor än för pojkar [4]. Detta då barnäktenskap som företeelse kan ha en tydlig koppling till hedersrelaterat våld och förtryck. När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck är kontrollen av flickors sexualitet central [5]. Läs vidare under rubriken *Utgångspunkter*.

Mot denna bakgrund har Socialstyrelsen prioriterat att intervjua flickor men i informationsinhämtningen har myndigheten ställt frågor till socialtjänsten om handläggningen av både flickor och pojkar.

I de delar av rapporten där det är tydligt att det handlar om flickors situation står det flickor och deras makar. I övrigt, när det kan vara både flickors och pojkars situation som beskrivs står det barn med make/maka.

Avgränsningar

Det uppdrag som Socialstyrelsen har fått rör enbart barn som kommit som asylsökande till Sverige under 2015 och därefter; detta eftersom behovet av vägledning till socialtjänsten i frågor som rör barnäktenskap ingångna i annat land ökat utifrån det stora antal barn som kom till Sverige under hösten 2015. Det bör dock noteras att barn som redan finns i Sverige också kan leva som gifta eller i äktenskapsliknande förhållanden.

I en av kommunerna redovisades ett ärende som rörde ett gift barn som var EU-medborgare. Socialstyrelsen har valt att avgränsa uppdraget till att endast omfatta barn som kommit till Sverige som asylsökande. När det gäller barn med hemvist i ett annat EU/EES-land gäller delvis andra regler genom Bryssel II-förordningen, som kan komma att påverka socialtjänstens utredning och insatser.

Utgångspunkter

I det här kapitlet redovisas utgångspunkter och förutsättningar för socialtjänstens handläggning av barn som kommer till Sverige och uppges vara gifta samt beslut som fattats av tillsynsmyndigheterna i frågan om gifta barn som kommer till Sverige.

Antal asylsökande barn, nationell statistik

År 2015 kom 35 000 ensamkommande barn och lika många asylsökande barn med sin familj till Sverige. Åren innan kom sammanlagt mellan 14 000 och 20 000 barn. Efter 2015 har antalet asylsökande barn minskat. År 2016 kom knappt 11 000 barn. I Migrationsverkets senaste prognos från 25 oktober 2017, prognostiseras ytterligare sänkning för 2017–2018.

Tabell 1. Antal asylsökande barn år 2014 till 2017 uppdelat på flickor, pojkar och ensamkommande barn (ekb)

Asylsökande barn	2014	Varav ekb	2015	Varav ekb	2016	Varav ekb	2017*	Varav ekb*
Flickor	**	1 363	19 008	2 847	4 604	435	3 186	245
Pojkar	**	5 686	51 376	32 522	6 305	1 764	4 077	858
Totalt	23 108	7 049	70 384	35 369	10 909	2 199	7 263	1 103

Källa: Migrationsverket,* Data till och med 2017-11-01. ** Totala antalet barn är inte uppdelat i kön i Migrationsverkets publicerade statistik för 2014.

Mottagande av ensamkommande barn

Staten, kommuner och landsting har ett gemensamt ansvar för mottagandet av ensamkommande barn i Sverige. Migrationsverket har det övergripande ansvaret och kommunen ansvarar för det praktiska mottagandet. Den kommun där barnet ger sig till känna och ansöker om asyl kallas ankomstkommun. I anslutning till att Migrationsverket tar emot barnets asylansökan anvisas en kommun, benämnd anvisningskommun, som får det långsiktiga ansvaret för barnet.

Socialtjänsten i anvisningskommunen utreder och tillgodoser barnets behov av boende (placering) samt stöd och skydd inom ramen för socialtjänstlagen. Landstinget svarar för barnets behov av hälso- och sjukvårdsinsatser samt tandvård. Ett ensamkommande barn har rätt till en god man som företråder barnet i en vårdnadshavares och förmyndares ställe. Ansökan om god man görs av Migrationsverket eller socialnämnden och ställs till överförmyndaren i den kommun där barnet befinner sig.

Grunden för det kommunala mottagandet av ensamkommande barn är den så kallade normaliseringsprincipen som innebär att alla barn som vistas i Sverige så långt möjligt ska omfattas av samma sociala omvårdnadssystem.

När en kommun anvisats ansvar för barnet ska socialnämnden i berörd kommun omgående inleda en utredning enligt 11 kap 1 § SoL för att utreda barnets behov av stöd och skydd.

När ett barn fyller 18 år eller om barnet efter åldersbedömning skrivs upp till 18 år och inte har ett fortsatt vårdbehov, övergår ansvaret för mottagandet från socialtjänsten till Migrationsverket. Socialtjänsten i berörd kommun bedömer huruvida individen är i fortsatt behov av vård enligt SoL eller enligt LVU, trots fyllda 18 år. Kvarstår behovet kan kommunen fortsätta att bevilja insatser fram till att individen fyller 21 år [6].

Barnäktenskap, tvångsäktenskap och hedersrelaterat våld och förtryck

Barnäktenskap är ett äktenskap där en eller bägge parter är barn. Riskerna med barnäktenskap är många och väl kända. Till exempel kan ett barnäktenskap negativt påverka barns (främst flickors) rätt till liv och utveckling. Deras utbildning riskerar att avbrytas, deras hälsa riskeras och risken att de utsätts för våld och övergrepp ökar [7].

I FN:s utvecklingsmål, Agenda 2030, mål 5.3 framgår att barnäktenskap är att betrakta som en skadlig sedvänja som ska avskaffas [8].

Enligt FN är de flesta barn som gifts bort flickor, men det förekommer även att pojkar gifts bort. Över 47 000 flickor gifts bort varje dag [9]. Andelen pojkar och män som tvingas gifta sig uppskattas till 15 procent av alla tvångsäktenskap [10]. Barnäktenskap ingås över hela världen, oavsett kontinent, religion eller kulturella traditioner. Barnäktenskap är dock vanligast i utvecklingsländer, eftersom fattigdom är en av de störst bidragande faktorerna. I utvecklingsländer är en av tre flickor gift före 18 års ålder och en av nio flickor är gift före fyllda 15 år [9].

Med tvångsäktenskap avses i huvudsak äktenskap som har ingåtts genom ett tvång som är straffbart. Att bli gift mot sin vilja innebär att en person utsätts för andra påtryckningar än straffbart tvång för att gifta sig. Begreppet omfattar även fall då det inte är frågan om några direkta påtryckningar men där personen i praktiken inte kan eller har mycket svårt att säga nej till ett äktenskap som andra önskar. När den ena eller båda parter inte samtycker till giftermålet och påtryckningar eller våld används för att genomföra det, är det fråga om tvångsäktenskap [5].

Hedersrelaterat våld och förtryck har ett samband med barnäktenskap, tvångsäktenskap och att bli gift mot sin vilja. En central del i hedersrelaterade sammanhang är att familjen väljer partner i stället för att den unge själv gör det. Hedersrelaterat våld och förtryck kan ta sig många olika uttryck och det kan röra sig om olika slags handlingar [5]. Regeringen skriver följande i sin handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer [11].

Kontrollen kan sträcka sig från vardagliga former av begränsningar i flickors och kvinnors liv som berör exempelvis klädval, socialt umgänge och rörelsefrihet till livsval som utbildning, jobb och giftermål och skilsmässa. I sin mest extrema form resulterar hederstänkandet i hot om våld och våld, inklusive dödligt våld.

Könsstympling av flickor och kvinnor kan vara en uttrycksform för hedersrelaterat våld och förtryck, men det är viktigt att betona att det inte behöver vara det [5].

I sammanhang som präglas av ett hedersrelaterat tänkande är det otänkbart med något annat än en heterosexuell relation. Många homo- och bisexuella samt transsexuella ungdomar drabbas av så kallade omvändelseförsök. Det innebär att familjemedlemmar eller släktingar försöker få dem att bli heterosexuella, till exempel genom att hitta en lämplig partner och tvinga dem att ingå äktenskap [5].

Barn och unga med intellektuell funktionsnedsättning är också en särskilt sårbar grupp för att utsättas för barn- och tvångsäktenskap [12].

Omfattning av barn som kommer till Sverige och är gifta

Det finns idag ingen klar bild över omfattningen av barn som kommer till Sverige och är gifta. Socialstyrelsen har ett pågående uppdrag att kartlägga omfattningen av barnäktenskap i Sverige och detta ska slutrapporteras senast den 29 mars 2019.

Socialstyrelsens telefonintervju med 74 kommuner våren 2017 visade att en dryg tredjedel av kommunerna hade erfarenhet av att ta emot flickor som kommit ensamma till Sverige och som är gifta. Sammanlagt ansvarade kommunerna för 41 gifta flickor [13].

Migrationsverket publicerade i mars 2016 utredningen *Är du gift?* om Migrationsverkets handläggning av barn som uppger att de är gifta när de ansöker om asyl. I utredningen identifierades 132 barn som uppgett att de är gifta. Alla var eller hade varit ensamkommande barn när de kom till Sverige. Utredningen konstaterade att det troligen finns ett mörkertal och kunde inte med säkerhet svara på hur många gifta barn som var inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem när utredningen avslutades [14].

Efter att utredningen publicerades har Migrationsverket uppmärksammat enskilda fall av barn som är gifta eller lever under äktenskapsliknande förhållanden inom gruppen barn med vårdnadshavare i Sverige. Någon inventering eller kartläggning av antalet barn har inte gjorts, men myndigheten konstaterar att det förekommer gifta barn i olika typer av familjekonstellationer [15].

Migrationsverket har, utifrån rapporten *Är du gift* tagit fram en rutinbeskrivning, en så kallad standard, för handläggning av asylärenden för barn som är gifta eller lever under äktenskapsliknande förhållanden. Syftet med standarden är att säkerställa barnets rättigheter i asylprocessen.

Enligt standarden ska Migrationsverket alltid göra en anmälan om misstanke om barn som far illa till socialtjänsten om ett barn är eller misstänks vara gift, även om barnet har föräldrar i Sverige [15].

Tillsynsmyndigheters beslut om ensamkommande barn som är gifta

Justitieombudsmannen

JO har fattat ett beslut (dnr 394-2016, 476-2016 och 692-2016) om en kommuns handläggning av ärenden om ensamkommande barn som vid ankomsten till Sverige uppgavs vara gifta. I sitt beslut uttalar JO bland annat att en uppgift om att ett ensamkommande barn är gift med en vuxen person som regel bör leda till att en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL inleds. I utredningen behöver det bland annat noga undersökas om den inställning som barnet förmedlar i sina kontakter med socialtjänsten är ett uttryck för barnets verkliga vilja.

Det kan vara svårt att få fram ett barns uppfattning då barnet ofta befinner sig i en beroendeställning till anhöriga eller andra vuxna. Det kan finnas en risk för att ett barn, som kommer från ett land där det förekommer tvångsäktenskap och arrangerade äktenskap, inte upplever det som möjligt att uttrycka någon annan vilja än att fortsätta vara tillsammans med den vuxne som barnet uppger sig vara gift med och som han eller hon har sökt skydd tillsammans med. För att säkerställa att de ensamkommande barnens rättigheter inte kränks måste det därför ställas krav på att socialtjänstens utredningar är omsorgsfulla. Ett eller två samtal vid ankomsten till Sverige kan enligt JO:s bedömning i de flesta fall inte anses vara tillräckligt.

JO framhåller vidare att barnet, för att det på ett fritt och otvunget sätt ska kunna förväntas redogöra för sin egentliga vilja, måste få anpassad och relevant information om sina rättigheter och möjligheter till skydd i Sverige. I de fall där ett behov av insatser har konstaterats, men barnet inte samtycker till insatsen och LVU inte kan tillämpas, påtalar JO att det framstår som rimligt och angeläget att socialnämnden inte utan vidare kan släppa kontakten med barnet utan att göra en uppföljning av barnets situation.

Inspektionen för vård och omsorg

IVO har under 2017 fattat beslut i fyra tillsynsärenden gällande socialtjänstens handläggning av ärenden med ensamkommande gifta barn (dnr 8.5 5001/2016-3, 8.5-8847/2016-4, 8.5-20109/2016-4, 8).

I ett av ärendena har IVO bedömt att socialtjänstens utredningar varit av god kvalitet och har genomförts på ett omsorgsfullt och noggrant sätt. I tre av ärendena har brister uppmärksammats. Bristerna handlar om att någon omedelbar skyddsbedömning inte har gjorts eller att det inte framgår vilka faktiska omständigheter och händelser som legat till grund för bedömningen, att utredningen varit otillräcklig och inte genomförts skyndsamt samt att dokumentationen inte förts så att det går att följa handläggningen. Andra brister som IVO funnit är att polisanmälan om brott mot barn inte har övervägts, att barnet inte getts tillräcklig information samt att den gode mannens samtycke inte inhämtats och att åtgärder vidtagits i strid mot den gode mannens vilja. I ett ärende, som rörde två underåriga, en pojke och en flicka, konstaterar IVO att det utgjorde en brist att socialtjänsten inte utredde pojkens individuella behov av stöd och skydd, utan endast flickans behov.

Rättsliga utgångspunkter för socialtjänstens arbete med barn

Barnkonventionen

Sverige som stat är bundet av FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). I denna står det bland annat:

- Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras. (Artikel 2)
- Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn. (Artikel 3)
- Alla barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling (Artikel 6)
- Varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikt ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad. (Artikel 12)
- Varje barn har rätt att skyddas mot sexuella övergrepp och mot att utnyttjas i prostitution och pornografi. (Artikel 34)
- Varje barn ska skyddas mot alla former av utnyttjande. (Artikel 36)

Barnets bästa

Principen om barnets bästa finns i SoL och LVU och går i vissa avseenden längre än barnkonventionen. Av 1 kap. 2 § SoL framgår att barnets bästa ska beaktas i alla ärenden som rör barn och *vara avgörande* vid beslut och åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn. Enligt 1 § femte stycket LVU ska det som är bäst för den unge *vara avgörande* vid beslut enligt LVU.

Vad som är barnets bästa definieras inte närmare vare sig i SoL eller LVU. Ej heller i barnkonventionen. Vad som är barnets bästa ska bedömas i varje enskild situation och det ska vara ett resultat av en sammanvägd bedömning av barnets vilja och åsikt, kunskap om barnet samt vetenskap och beprövad erfarenhet [16].

Barn under 15 år

Enligt svensk lag ska barn under 15 år skyddas mot sexuella handlingar. Den som har samlag eller genomför annan sexuell handling med barn under 15 år gör sig skyldig till sexualbrott enligt 6 kap. 4-5 §§ i brottsbalken, BrB.

Barn över 15 år

Ett barn som har fyllt 15 år har rätt att föra sin egen talan i ärenden som handläggs enligt 11 kap. 10 § SoL. Det betyder att bistånd enligt SoL inte kan beslutas mot barnets vilja [16].

Brott mot barn

Ett barn som misstänks vara utsatt för brott ska skyddas, stödjas och vid behov få insatser. Om det finns en misstanke om brott mot ett barn bör en polisanmälan skyndsamt göras, såvida det inte strider mot barnets bästa. Barnets behov av skydd, brottets svårighetsgrad, barnets relationer till den misstänkte gärningsmannen och barnets tänkbara reaktioner om en anmälan gjordes är omständigheter som socialnämnden ska väga in i sitt ställningstagande. Det

behöver inte finnas någon misstänkt gärningsperson, utan det är just misstanken om ett brott som anmäls [16].

Skyddsbedömning

När en anmälan inkommer till socialtjänsten som rör barn och unga ska socialnämnden enligt 11 kap. 1 a § första stycket SoL genast göra en bedömning av om barnet eller den unge är i behov av omedelbart skydd. Bedömningen ska göras samma dag eller senast dagen efter att en anmälan om oro för barn inkommit. Skyddsbedömningen ska dokumenteras och motiveras så att det framgår vad som ligger till grund för bedömningen och vilka skyddsbehov barnet har. Barnets eller den unges behov av skydd kan behöva övervägas vid flera tillfällen under en utredning om skydd eller stöd [16].

Utredning

Socialnämnden ska enligt 11 kap. 1 § SoL utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan, anmälan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden. När det gäller barn, som kan vara i behov av skydd eller stöd har nämnden ett långtgående utredningsansvar. Utredningar som gäller barn som kan behöva skydd bör enligt förarbetena ha högsta prioritet inom socialtjänsten.

Varje situation som ett barn befinner sig i är unik, och därför behöver utredningen anpassas till det aktuella barnet. Komplexiteten och graden av oro för barnet kan påverka såväl utredningens omfattning som nämndens tillvägagångssätt [16].

Socialnämnden har ett särskilt ansvar att följa barn och ungdomar som riskerar att utvecklas ogynnsamt (5 kap. 1 § SoL). Det är därför angeläget att socialnämnden inte utan vidare släpper kontakten med ett barn som har visat tecken på en ogynnsam utveckling. Detta gäller även när barnet, vårdnadshavarna eller god man avvisar socialnämndens erbjudande om frivilliga insatser, eller när förhållandena är allvarliga men inte sådana att LVU kan tillämpas. Uppföljningen kan göras utifrån en överenskommelse med barnet, vårdnadshavare och god man, men vissa fall även göras oberoende av samtycke [16].

Genomförande och uppföljning av insats

Socialnämndens insatser ska utformas och genomföras tillsammans med den enskilde. Det är inte möjligt att besluta om insatser enligt SoL mot den enskildes vilja. Med den enskilde avses vårdnadshavare, barn över 15 år, gode män och särskilt förordnade vårdnadshavare, i de fall en sådan har utsetts.

Socialnämnden har ett ansvar att följa upp sina insatser. Det kan utläsas av 3 kap. 3 och 5 §§ SoL och av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.

Det är viktigt att barn själva får uttrycka sina åsikter i samband med uppföljningar och utvärderingar av beslut och åtgärder som rör dem, till exempel när det gäller det stöd eller den vård de fått [16].

Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga

Vård enligt 2 § LVU ska beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att barnets hälsa eller utveckling skadas. Vård ska istället beslutas enligt 3 § LVU om barnet själv utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende.

Regelverk kring barnäktenskap

I Sverige är det inte tillåtet för minderåriga att gifta sig. Det följer av 2 kap. 1 § äktenskapsbalken (1987:230). Det finns emellertid inga särskilda regler för barn när det gäller erkännande av äktenskap som har ingåtts utomlands, utan regelverket är detsamma som för vuxna.

Ett äktenskap ska enligt gällande lagstiftning erkännas civilrättsligt i Sverige under förutsättning att det har ingåtts utomlands och är giltigt enligt lagen i det land där det ingicks. Regler om detta finns i lagen om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap (1904:26), IÄL.

I vissa fall ska äktenskapet inte erkännas i Sverige enligt IÄL. Så är fallet om

- det vid tidpunkten för äktenskapets ingående skulle ha funnits hinder mot det enligt svensk lag och minst en av parterna då var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige
- det är sannolikt att det har ingåtts under tvång
- parterna inte var närvarande samtidigt vid äktenskapets ingående och minst en av dem då var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige.

Undantag kan göras endast om det föreligger synnerliga skäl.

Det finns också en allmän bestämmelse i IÄL som säger att en bestämmelse i främmande lag eller ett beslut som har meddelats av en myndighet i främmande land inte får tillämpas, om det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen i Sverige.

Reglerna om erkännande av utländska barnäktenskap utreds för närvarande och en begränsning är att vänta [17].

Den civilrättsliga statusen av ett äktenskap påverkar inte socialnämndens ansvar för ett barn. Oavsett om äktenskapet erkänns eller inte i Sverige ska barnet få anpassad och relevant information om sina rättigheter samt möjlighet till skydd i Sverige [1].

Erfarenheter från kommuner

Intervjuer om ensamkommande barn

De kommunrepresentanter som deltagit i intervjuerna har visat stort intresse för och engagemang i frågan hur socialtjänsten bör handlägga ärenden som rör barn som kommer till Sverige och uppges vara gifta. Det har funnits en stor öppenhet i berättelserna om de dilemman som handläggarna hamnat i, om de brister de sett i sin egen handläggning och om de diskussioner som förts kring hur socialtjänsten kan stötta och skydda barn som är gifta på bästa sätt.

De citat som finns i detta avsnitt kommer från socialsekreterare och chefer i de intervjuade kommunerna.

Förutsättningar för socialtjänstens arbete

Vid kommunbesöken framkom att situationen i socialtjänsten har förändrats sedan hösten 2015 och våren 2016. Färre barn kommer nu till Sverige och gifta barn uppges vara så kallade ”sällan-ärenden”. Många av de barn som aktualiserades 2015–2016 är idag avslutade ärenden eftersom barnen blivit myndiga och därmed inte längre är aktuella inom socialtjänsten. Flera av kommunerna uttryckte att ”vi skulle inte göra på samma sätt idag” när de beskrev hur de har handlagt barn som uppgetts vara gifta. Flera kommuner har gjort lex Sarah-anmälningar eftersom de själva har upptäckt allvarliga brister i handläggningen och flera har också skrivit nya rutiner i syfte att undvika att liknande misstag sker igen. Intervjuerna ger en bild av att lärdomar har dragits och att handläggningen på många sätt förbättrats.

De flesta av de kommuner som har besökts beskriver att personalomsättningen i kommunen varit stor under den period de beskrivna barnen handlagts. Ett fåtal av de socialsekreterare och chefer som var med vid intervjuerna var med även vid aktualiseringen av de barn som beskrevs. Överlag uppgav kommunerna att det, utifrån dokumentationen, varit svårt att följa handläggningen. Detta medförde att många av samtalen kom att handla om hur socialtjänsten anser att ärenden ska handläggas snarare än om hur de faktiskt har agerat.

Beskrivningar av barnen som uppges vara gifta

I de tio kommunerna har handläggningen av cirka 25 gifta barn beskrivits. Cirka 80 procent av dem var flickor. Ett barn var 13 år och ett var 14 år medan resterande var mellan 15 år och 17 år. Det är svårt att uttala sig om ålderskillnaden mellan flicka/pojke och make/maka eftersom socialsekreterarna inte alltid tagit reda på eller har dokumenterat hur gammal make/maka var. I 14 av de 25 ärendena kunde de med säkerhet uttala sig om ålder på make/maka. Ålderskillnaden varierade mellan ett år och 16 år.

De allra flesta av barnen har själva barn. Flickorna var antingen gravida eller hade med sig sina barn när de kom till Sverige. Några av dem har blivit gravida under placeringstiden. Få pojkar har funnits med i beskrivningarna och några kommuner har uppgett att de faktiskt inte vet om de pojkar som de ansvarar för är gifta. Några beskrivningar av äktenskap mellan flickor och pojkar synliggör att det finns en större oro för flickor än för pojkar. Ett ärende som

beskrivits handlar om en ensamkommande pojke och en ensamkommande flicka som kommit till Sverige tillsammans som ett gift par. Flickan utreddes utifrån att hon var gift men pojken enbart utifrån behovet av boende.

De barn och par som beskrivits i samband med Socialstyrelsens besök vittnar om hur olika situationer socialtjänsten har att bedöma. Det är barn som kommer

- till make/maka som redan bor i Sverige
- tillsammans med sin make/maka som också är ett barn
- tillsammans med sin make/maka som är vuxen
- ensam som gift men utan sin make/maka
- tillsammans med sin make/maka för att de flytt från hot om tvångsäktenskap med andra personer

Barnen som beskrivs skiljer sig åt vad gäller till exempel härkomst, utbildningsnivå och livserfarenheter. Många av dem uttrycker att de i de länder de kommer ifrån betraktas som vuxna och att de själva ser sig som det. Många strider för att få vara tillsammans med sin make/maka. Två flickor har bett socialtjänsten om hjälp att skilja sig.

Identifiering av gifta ensamkommande barn

Samtliga kommuner har fått frågan om hur de fått vetskap om att barnet var gift och frågan om huruvida de själva aktivt frågar barn om de är gifta. I de flesta fall har informationen om att ett barn är gift kommit med anvisningen från Migrationsverket. Ingen kommun har svarat att de ställer frågan om äktenskap generellt till alla ensamkommande barn.

Skyddsbedömningar

I flera kommuner uppgav socialsekreterarna att de tycker att skyddsbedömningar både är svåra att göra och svåra att formulera i text. De sa också att de inför Socialstyrelsens besök haft svårt att hitta skyddsbedömningarna i dokumentationen och att deras bedömningar många gånger brister i kvalitet.

Några av socialsekreterarna beskrev grundliga skyddsbedömningar som innehållit både enskilda och gemensamma samtal med barnet och dess make/maka. De initiala skyddsbedömningarna har i vissa fall genomförts efter kontorstid av socialjouren.

I intervjuerna kan socialsekreterarna redogöra för risk- och skyddsfaktorer när det gäller gifta barn. Denna teoretiska kunskap återfanns inte alltid när de beskrev hur de i praktiken genomfört sina skyddsbedömningar.

Utredande åtgärder

Även i utredningsarbetet förmedlar socialsekreterarna att de förstår vikten av, och att de genomför enskilda samtal med barnet. I vissa ärenden har de ett eller flera utredningssamtal med make/maka. Ibland har de ingen kontakt och vet lite om make/maka. Två av kommunerna beskriver ärenden, i båda fall gällande flickor, att mannen efter att ha fått information, förstått och accepterat regelverket i Sverige samt att mannen hjälpt till med att motivera barnet att samtycka till en placering som innebär att de bor på olika ställen.

En fråga som har diskuterats under intervjuerna är hur socialtjänsten utreder barnets inställning till äktenskapet. Flera socialsekreterare beskriver att

det är en stor utmaning att få fram barnets egentliga vilja. I flera av intervjuerna tryckte socialsekreterarna på vikten av att komma ner på en vardaglig nivå för att förstå hur relationen med barnets make/maka ser ut i verkligheten och hur barnets handlingsutrymme ser ut. De återkom också till vikten av att göra det på ett utforskande och icke-dömande sätt.

Annan information som handläggarna framförde som viktig är att det som barnet väljer att berätta inte kommer att påverka asylprocessen. Flera framhöll vikten av att informera om svensk lagstiftning. De underströk också att utredningen måste få ta tid och att man inte får gå för fort fram eftersom många barn inte pratar förrän de har fått sitt beslut om uppehållstillstånd.

Av de ärenden som beskrivits under intervjuerna framgår att de åtgärder som vidtas utifrån information om att ett barn är gift varierar i omfattning.

Två av kommunerna har placerat gifta barn på utredningshem för att kunna göra omsorgsfulla utredningar när oron för barnet varit stor.

I en kommun beskrevs hur noggrant de följt en flicka som var 17 år och 11 månader fram till hennes 18-årsdag. De beskrev att de lät henne bo med maken endast på grund av att de hade ett gemensamt barn och att socialtjänsten, om så inte varit fallet, hade placerat henne någonstans utan sin make. Socialtjänsten träffade henne en gång i veckan för att kunna göra skyddsbedömningarna. Av vad som framgick i intervjun fanns inget annat skäl till oro för flickan än det faktum att hon var gift.

En annan kommun erbjöd en 17-årig gift flicka, som bodde på Migrationsverkets boende tillsammans med make och barn, insats i form av boende på HVB.

Hon blev erbjuden att bo på våra boenden men hon ville bo med sitt barn och sin man på vuxenboendet. Vi förklarade för henne att hon betraktas som ett ensamkommande barn och att vi har boenden för dem. Men då skulle hennes barn inte kunna följa med. Hon ville inte flytta utan ville då bo kvar på Migrationsverkets boende.

När flickan tackade nej erbjöds hon inga andra insatser utan hon bodde kvar på Migrationsverkets boende med maken och barnet. I kontakten med flickan ställdes frågor om hot och våld men det framkom inget som tydde på att det fanns skäl till oro. Hon var aktuell i kommunen under ett års tid och ärendet avslutades i samband med att hon fyllde 18 år. Socialtjänsten hade tät kontakt med flickan, ibland varje vecka. Handläggningen kretsade, efter bedömningen att hon kunde stanna på Migrationsverkets boende, kring att få flickan att gå i skolan och delta i aktiviteter. Hon blev till slut utskriven från skolan eftersom hon så sällan var där.

Uppföljande åtgärder

Kommunerna beskriver exempel på täta och noggranna uppföljningar. I ärendebeskrivningarna framkom även att de ibland har fattat beslut om andra insatser än boende när det inte funnits samtycke till placering, för att kunna följa upp barnets situation. I intervjuerna framkommer att kontakten med socialtjänsten ofta avbryts när barnet fyller 18 år och ansvaret för boendet övergår till Migrationsverket samt att socialtjänsten därmed inte har någon kunskap om hur det har gått för barnet.

Placeringsformer

Placeringsformerna för de gifta ensamkommande barnen varierar. Barnet placeras antingen själv, tillsammans med sitt barn eller tillsammans med sitt barn och sin make/maka. Många av barnen familjehemsplaceras hos sina eller maken/makans släktingar. Det förekommer också att barnen, i samtliga fall flickor, placeras tillsammans med make och barn på HVB och i familjehem med hus på gården.

Flera kommuner har lyft svårigheten att bedöma vilken placeringsform som är bäst för barnet när paret uppger att de vill fortsätta leva tillsammans. Till exempel beskrev en kommun ett par, där flickan var 16 år och pojken 17 år, som flytt till Sverige för att kunna vara tillsammans. Kommunen placerade barnen på olika HVB.

De fick träffas på samma premisser som svenska placerade barn som har pojk- eller flickvän. Flickan blev sedan planerat gravid. De sa att de trodde att ett barn skulle öka deras chanser att få stanna i Sverige och få uppehållstillstånd. När barnet föddes placerade vi hela familjen i ett familjehem. Då kände vi dem ganska väl och de hade länge stridit för att få vara tillsammans. Han sa: "Jag kan inte gå i skolan om jag inte får leva med henne." Det var turbulent kring båda dessa ungdomar så länge vi höll dem isär. De hittade på en massa hyss. Sedan de fått bo tillsammans har det varit väldigt lugnt.

Under hösten 2015 lät kommunerna i vissa fall flickor under 15 år att bo med sin make under utredningstiden. I intervjuerna uttryckte dock kommunerna att 15 år är en rimlig lägsta gräns för att låta barn bo med make/maka.

Alla barn placeras inte

De flesta av barnen är placerade enligt 4 kap 1 § SoL, men vissa är inte placerade. Ibland har barnet inte samtyckt till den placeringsform som socialtjänsten föreslagit. Dessa barn har i de tio kommunerna oftast bott med sina makar på Migrationsverkets boende eller hos släktingar, som socialtjänsten bedömt inte skulle godkännas som familjehem. Kommunerna har haft fortsatt kontakt med barnen och har i vissa fall beviljat dem andra öppenvårdsinsatser som till exempel kontaktperson. Samtliga har varit 15 år eller äldre.

Barn placeras mot sin vilja

I samtalen med kommunerna framkom att socialtjänsten har placerat barn med stöd av SoL trots att samtycke till placering saknas.

Flera av kommunerna resonerade kring svårigheten att använda LVU-lagstiftningen och uppgav att de känner ett krav från ledning och politik att skydda de här barnen. Flera uttryckte att de gör fel hur de än gör.

Hur ska vi göra? De samtycker inte så det kan inte bli SoL-placeringar men LVU får vi inte igenom, så hur ska vi då göra? De här flickorna faller mellan stolarna. Det finns en risk att vi utsätter en flicka för ett trauma eller övergrepp om vi bara tar henne mot hennes vilja när hon precis kommit till Sverige och det hon trodde var tryggheten.

Vi tycker det är svårt att veta var gränsen för en LVU-ansökan går. Om hon nu väljer att ha det så här eländigt med den här mannen, var går gränsen? Vi har inte gjort någon ansökan om LVU för någon gift flicka. Vi har gjort en hel del placeringar av ensamkommande utan ett direkt samtycke. Många ensamkommande förstår nog inte att de har ett val. Och många handläggare tänker nog inte på att vi faktiskt måste inhämta deras samtycke för att bevilja dem insatser.

Socialtjänsten uttryckte att de ofta måste väga placeringsalternativ mot risken att antingen förlora kontakten med barnet eller att det avviker.

God mans delaktighet

Under 2015 och våren 2016, när så många barn kom till Sverige, fick flera av barnen inte en god man på en gång när de registrerades som ensamkommande barn. Den gode mannens deltagande nämns inte så ofta när handläggningen beskrivs. När socialstyrelsen ställt frågan om gode mannens delaktighet var det tydligt att man inte alltid hade efterfrågat samtycke från god man till vårdplanen när det gäller placering och umgängesplanering inte heller alltid hade hört samman den gode mannens synpunkter.

Kunskap om äktenskapets giltighet i Sverige

Flera av de tio kommunerna uppgav att de säger till barnet och maken/makan att deras äktenskap inte är giltigt, att de inte är gifta i Sverige eftersom barnäktenskap är förbjudet här. Kommuner har också använt som argument för att barnet inte kan få bo med maken/makan att ett accepterande av detta skulle innebära att socialtjänsten sanktionerade barnäktenskap.

Rutiner

När det gäller förekomst av rutiner för socialtjänstens handläggning av gifta barn varierar svaren. En del kommuner uppgav att de har rutiner, andra att de inte har rutiner utan gör individuella bedömningar.

I en del kommuner uppgav socialsekreterarna att det finns rutiner men att de inte är nedskrivna eller att det finns rutiner men att de inte följs. De rutiner som beskrevs handlade ofta om hur beslut bör eller ska fattas och inte om hur handläggningen ska genomföras.

Vi tänker att alla barn under 15 år ska separeras från sin make/maka och att vi ska göra polisanmälningar, att vi har stöd för det i lagstiftningen. Över 15 år blir svårare eftersom de har större beslutanderätt och vi har andra 15 – 17-åringar som lever på samma sätt.

Vi gör individuella bedömningar. Vi ska ha tät kontakt och vi ska ha mycket på fötterna i de bedömningar vi gör. Ha extra koll och jobba mer i de här ärendena för de är svårare och mer sårbara. Men vi har ingen policy som gör att vi alltid separerar.

Barn som har barn

De barn som beskrevs i intervjuerna är, med några få undantag, själva föräldrar. Vid samtliga kommunbesök uttryckte socialsekreterare och chefer att handläggningen påverkas och kompliceras när ett barn har ett eller flera egna barn. Detta eftersom det barn de handlägger också är förälder med ansvar för ett litet barn, med egna behov och rätt till båda sina föräldrar. En placering som skulle innebära att det gifta barnet separeras från sin make/maka, skulle samtidigt medföra att deras gemensamma barn separeras från en av sina föräldrar. Socialsekreterarna menade att detta många gånger komplicerar utredningsförfarandet, vilka insatser som ska erbjudas och vilka beslut som kan och bör fattas.

En ytterligare svårighet är att de olika familjemedlemmarna många gånger handläggs på olika enheter och att det innebär två vårdplaner som inte får konkurrera med varandra. En socialsekreterare uttryckte det på följande sätt:

Den här flickan var den första gifta flickan vi handlade. Det kan ha påverkat att vi lät henne bo kvar. Men också att de hade barn tillsammans. Skulle vi ta henne och bebisen från pappan, och dessutom med LVU om pappan inte samtyckte? Det blir otroligt komplicerat när de har en bebis. Bebisen behöver också tillgodoses. Det finns också en risk att man glömmer att mamman är ett barn som har egna behov och bara tittar på den skyddslösa lilla bebisen. Det är så många bedömningar i bedömningen som måste göras.

Polisanmälningar

Inte i något av de två ärenden som beskrivits av kommunerna, där flickorna var under 15 år och gifta, har socialtjänsten gjort någon polisanmälan. Båda ärendena har lex Sarah utretts, bland annat utifrån att en polisanmälan inte gjordes. Polisanmälningar har inte heller gjorts i efterhand, när bristerna konstaterats.

Lokalt och regionalt stöd

Flera av kommunerna berättar att de som stöd i utredningsarbetet har tillgång till experter i frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck och människohandel. Ibland finns kunskapen internt och ibland nämns externa stödfunktioner som regionskoordinatorer eller länsstyrelsen i Östergötland.

I intervjuerna har det framkommit att det kan uppstå meningsskiljaktigheter mellan experter på lokal och regional nivå och ansvariga för myndighetsutövningen, vad gäller hur ärenden ska handläggas. Dessa meningsskiljaktigheter har handlat om att experter tyckt att de som är ansvariga för myndighetsutövningen inte vidtar tillräckliga åtgärder för att skydda barnen, till exempel genom att pröva att ansöka om LVU. Socialsekreterare och deras chefer, på myndighetssidan, uttrycker å sin sida att kriterierna för LVU inte är uppfyllda och att en ansökan medför en risk att barnet tappar förtroendet för socialtjänsten.

Enkät till landets kommuner

Barn som kommer till Sverige med vårdnadshavare eller annan ställföreträdare kommer inte i kontakt med socialtjänsten på samma sätt som ensamkommande barn eftersom de har sina vårdnadshavare i landet. För att få kunskap om huruvida socialtjänsten har aktualiserat gifta barn som kommit med vårdnadshavare skickades en enkät ut till landets samtliga kommuner och stadsdelar. Totalt besvarade 206 kommuner enkäten.

Av kommunerna svarade 75 procent att de inte har aktualiserat gifta barn som kommit med vårdnadshavare.

Trots tydlig och upprepad information om att enkäten inte gällde ensamkommande barn visade det sig att många av de kommuner som svarat ja på frågan, svarat utifrån ensamkommande barn. Det framgår även i kommentarer till enkäten att många av svaren gällde ensamkommande barn och inte barn som kommit med sin familj. Enkäten följdes upp med telefonsamtal till 17 kommuner. I 14 av dessa var de redovisade barnen ensamkommande barn.

Utifrån dessa felaktiga svar är det tydligt att det är få av kommunerna som har erfarenhet av gifta barn som kommit med vårdnadshavare.

I de tre telefonintervjuer som faktiskt handlade om barn som kommit till Sverige med sina vårdnadshavare lyfter kommunerna vikten av att informera både föräldrar och barn om vad som gäller i Sverige och om barns rättigheter. En av de intervjuade kommunerna uttrycker att det är en utmaning för socialtjänsten när en flicka väljer att bo med den hon anser vara sin make och inte med sina föräldrar. Detta eftersom socialtjänsten inte kan ge ett medgivande för stadigvarande vård och fostran till en person som barnet har en relation med. Kommunen säger också att socialtjänsten har svårt att agera när föräldrarna tycker att barnet ska bo på det sätt föräldrarna har ordnat och är nöjda med arrangemanget.

Frågor från kommuner till Socialstyrelsens svarsfunktion

I arbetet med denna rapport har Socialstyrelsen gjort en genomgång av frågor om gifta barn som ställts till Socialstyrelsens svarsfunktion för flyktingfrågor under 2016 och första kvartalet 2017. Under perioden har 30 samtal med frågor gällande handläggning av barn som är gifta inkommit.

Frågorna kommer ifrån socialtjänsten och har till stor del handlat om ensamkommande barn som själva har barn och hur de ärendena ska hanteras. De berör till exempel frågan om utredning ska inledas på det lilla barnet, vårdnadsfrågan, faderskaps erkännanden och god man till det lilla barnet. Frågor om boende och placering tillsammans med make/ maka har också varit vanliga. Av frågorna framgår att socialtjänsten ibland överväger att låta make/maka bli familjehem. Detta är också något som berörts i de kommuner som Socialstyrelsen besökt.

Socialstyrelsens analys

Den här analysen grundar sig på resultatet som framkommit i telefonintervjuer med kommuner, djupintervjuer med tio utvalda kommuner samt samtal med barn. Resultaten av arbetet går i linje med annan tillgänglig information om hur socialtjänsten handlagt barn som är gifta. Det behov av vägledning och stöd som Socialstyrelsen identifierade i rapporten gällande läget inom socialtjänsten med anledning av det stora flyktingmottagandet och det ökade antalet ensamkommande barn, har bekräftats och förtydligats [13]. Flera av de problem som lyfts fram i analysen överensstämmer med de brister som IVO och JO har redogjort för i sina beslut [2, 3].

De intervjuer som Socialstyrelsen har genomfört har synliggjort de svårigheter som socialtjänsten ställs inför och komplexiteten i handläggningen av barn som är gifta. Det har även bekräftats att dessa barn många gånger själva är föräldrar.

Beskrivningarna av de ärenden som handlagts visar att kommunernas erfarenhet och kompetens i handläggningen av gifta barn skiljer sig åt. Kunskap och erfarenhet i frågor som tvångsäktenskap, hedersrelaterat våld och förtryck, människohandel och andra relaterade frågor är också olika, både mellan och inom de intervjuade kommunerna.

Intervjuerna har visat att kommunerna har dragit lärdom av situationen hösten 2015 och våren 2016. Förutsättningarna för mottagandet av barn som är gifta är bättre idag. Samtidigt är de kommuner som Socialstyrelsen har valt att besöka kommuner som har erfarenhet av att handlägga barn som är gifta. Sveriges övriga kommuner har i olika grad sådan erfarenhet. Barn som är gifta kommer sannolikt att fortsätta komma till Sverige, både ensamkommande barn och barn som kommer med vårdnadshavare. Dessa barn kan bli anvisade till eller välja att bosätta sig i alla Sveriges kommuner.

Mot bakgrund av komplexiteten i att handlägga ett barn som är gift, som ofta har ett eller flera egna barn, att barnen är få till antalet och att de med stor sannolikhet är spridda över hela landet, är det en stor utmaning för socialtjänsten att säkerställa kompetensen hos sin personal. Socialstyrelsens bedömning är att behovet av tydlig vägledning för hur socialtjänsten på bästa sätt ska handlägga dessa barn kvarstår. Nedan följer de centrala områden som Socialstyrelsen identifierat för att stödja och stärka arbetet med barn som kommer till Sverige och uppges vara gifta.

Socialtjänsten behöver kunskap om risker med barnäktenskap

Att barn kommer till Sverige, med eller utan vårdnadshavare, och uppges vara gifta har uppmärksammats, i politiken, i medierna och av kommunerna själva sedan hösten 2015, då det kom över 70 000 barn till Sverige. De barn som uppgav att de var gifta under denna tid var framförallt flickor men några barn var även pojkar.

I Sverige är det förbjudet för barn att gifta sig. Lagstiftningen (IÄL) skärptes 2014 genom att möjligheten att få dispens togs bort. Ytterligare begränsningar av möjligheten att erkänna barnäktenskap som ingåtts i ett annat land utreds för närvarande [17].

Enligt FN:s utvecklingsmål Agenda 2030 ska barnäktenskap betraktas som en skadlig sedvänja och avskaffas. Förutom att barnets rätt till barndom, utbildning och hälsa riskeras, finns det risk för att barnet har tvingats att gifta sig, är utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck och/eller för människohandel.

För att säkerställa att barn som är gifta får det stöd och skydd de är i behov av och har rätt till, behöver socialtjänsten ha kunskap om de risker som generellt är förknippade med barnäktenskap.

Att utreda barn som är gifta ställer höga krav på socialtjänsten

De kommunbesök och intervjuer som gjorts inom ramen för detta uppdrag bekräftar att socialtjänsten anser att handläggningen av gifta barn är en svår uppgift och att de behöver vägledning i hur de ska bedöma, utreda, placera och eventuellt fatta beslut om andra insatser för barnen. Frågor som beskrivs som svåra är till exempel hur regelverket ska tolkas och hur barnets egen vilja ska vägas mot socialtjänstens ansvar att skydda barnet.

Kommunernas beskrivningar av barnen visar på bredden av de situationer socialtjänsten har att bedöma. Barnens erfarenheter och livssituation varierar. Det innebär att de barn som socialtjänsten har mött har haft olika förutsättningar att förstå och ta till sig den information de fått om det svenska systemet, de valmöjligheter som finns och vilka rättigheter ett barn har i Sverige. Flera socialsekreterare beskriver att det kan vara svårt att veta vad barnet verkligen förstår och om det barnet säger är ett uttryck för barnets egentliga vilja.

Att flertalet av barnen själva är föräldrar innebär att socialtjänsten kan behöva bedöma, utreda och följa upp insatser utifrån två barns behov, behov som ibland också kan vara motstridiga. Komplexiteten i ärendena ökar eftersom det lilla barnet har rätt till båda sina föräldrar.

Det är viktigt att komma ihåg att varje situation som ett barn befinner sig i är unik. Att ett barn är gift behöver i sig inte innebära att det föreligger ett behov av insatser från socialtjänsten. Det är dock socialtjänstens ansvar att genom sin handläggning ta reda på om behov av stöd och skydd finns. JO har i sitt beslut skrivit att kännedom om att ett ensamkommande barn är gift med en vuxen person som regel bör leda till att en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL inleds [3]. Den risksituation som ett barnäktenskap utgör innebär att socialtjänsten behöver göra noggranna och omsorgsfulla skyddsbedömningar, utredningar och uppföljningar grundade på hur det enskilda barnet påverkas av att leva i äktenskap.

Om ett barn som är över 15 år, vårdnadshavare och/eller god man inte samtycker till de insatser som socialtjänsten bedömer att barnet är i behov av och kriterierna för LVU inte är uppfyllda är socialtjänstens möjligheter att stödja eller skydda barnet i den givna situationen starkt begränsade. JO uttrycker i sitt beslut en oro för risken att gifta ensamkommande barns rättigheter inte tillvaratas i dessa situationer [3].

Att arbeta för stöd och skydd till barn när samtycke till föreslagna insatser saknas, är en svår uppgift. Här krävs ett nära samarbete med barnet, god man och/eller vårdnadshavare. Socialtjänsten behöver kontinuerligt ge barnet information om sina rättigheter, motivera barnet att ta emot andra insatser och använda de möjligheter till uppföljning som lagstiftningen ger.

Rättssäkerheten riskerar att sättas ur spel

Resultatet av Socialstyrelsens arbete visar att ensamkommande gifta barn inte alltid handlagts rättssäkert. Flera exempel visar att barn har placerats i familjehem eller på ett HVB utan att de eller god man samtyckt till placeringen. Socialtjänstens agerande har grundat sig i en ambition att skydda barnet och säkerställa att barnet separeras från maken/makan.

Intervjuerna visar att socialtjänsten har svårigheter att skilja på regelverket om barnäktenskap och det regelverk som styr socialtjänstens arbete. Att låta barnet bo med sin make/maka skulle enligt flera av de intervjuade leda till att socialtjänsten sanktionerar barnäktenskap. Socialstyrelsen ser att detta resonemang har lett till rutinmässiga placeringar, i stället för att socialtjänsten utrett och bedömt de risker som barnäktenskapet lett eller riskerar att leda till för det enskilda barnet.

Socialstyrelsens arbete visar att kommunerna ibland har övervägt att familjehemsplacera barn hos sin make/maka. Här finns det således behov av förtydliganden. Det ligger i sakens natur att en make eller maka inte kan tillgoda ett barns behov och ge barnet en god vård och fostran på det sätt som en familjehemsförälder ska göra enligt SoL. En sådan placering kommer att förstärka barnets utsatthet och riskerar att leda till intressekonflikter och att barnets rättigheter kränks. Att låta en make/maka bli familjehem är därför inte förenligt med intentionen i SoL och går också stick i stäv med synen på barnäktenskap i svensk rätt.

I ärendebeskrivningarna finns även exempel på att socialtjänsten inte alltid ingripit när barn under 15 år bott med sin make/maka. Det är viktigt att barnets rätt till och behov av skydd mot sexualbrott säkerställs i handläggningen av barn under 15 år som är gifta.

Arbetet har också visat att socialtjänsten inte alltid övervägt att anmäla eller anmält misstanke om brott mot barn när de fått kännedom om att så har skett. Socialstyrelsen anser därför att socialtjänstens rutiner gällande polisanmälan behöver förbättras.

Ett gemensamt ansvar att uppmärksamma barn som är gifta

Socialtjänstens och andra samhällsaktörers medvetenhet om att ensamkommande barn och barn som kommit till Sverige med vårdnadshavare kan vara gifta, behöver öka. Arbetet som gjorts inom ramen för denna rapport bekräftar bilden av att det sannolikt finns ett mörkertal när det gäller barn som kommer till Sverige och är gifta.

De kommuner som intervjuats uppger att de sällan eller aldrig på eget initiativ, ställer frågan om barn är gifta.

Resultatet av den enkät som skickades ut till landets kommuner rörande gifta barn som kommit till Sverige med vårdnadshavare, visar att socialtjänsten inte har kännedom om dessa barn. Denna slutsats dras utifrån att ett fåtal kommuner svarat att de har kännedom om gifta barn som kommit med vårdnadshavare. Att de som svarat att de har kännedom i hög utsträckning missförstått frågan och svarat utifrån ensamkommande barn, förstärker den slutsatsen. Det finns med andra ord en risk för att barn som kommit med vårdnadshavare och är gifta inte upptäcks av socialtjänsten.

Att identifiera barn som far illa eller riskerar att fara illa är ett ansvar för fler samhällsaktörer än socialtjänsten. Skola samt hälso- och sjukvård är exempel på aktörer som till skillnad från socialtjänsten, möter alla barn i sin dagliga verksamhet. Dessa aktörer behöver uppmärksamma barn som lever i äktenskap och anmäla oro för barn som far illa till socialtjänsten. Migrationsverket har också en viktig roll när det gäller att tidigt identifiera de gifta barnen. Den nya standarden som Migrationsverket har tagit fram kommer med största sannolikhet att förbättra möjligheten till detta.

Vägledning och informationsmaterial

Baserat på kunskapen i denna rapport tar Socialstyrelsen fram en vägledning som är ett komplement till Ensamkommande barn och unga – Handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter samt Barns behov i centrum (BBiC) grundbok och metodstöd.

Vägledningen består av en kunskapsdel och en del om socialtjänstens ansvar som är anpassad till BBiCs metodstöd. BBiCs metodstöd kommer att revideras så att de delar som rör barn som kommer till Sverige och uppges vara gifta kommer kunna integreras.

Informationsmaterialet till barn, makar, föräldrar samt andra närstående tas fram tillsammans med Migrationsverket. Materialet kommer bland annat att innehålla

- grundläggande information om gällande lagstiftning i Sverige
- barnets rättigheter
- vilket stöd och hjälp barnet kan få
- var barnet hittar mer information
- information till make/maka, föräldrar och andra närstående

Vägledningen och informationsmaterial kommer att skickas ut på remiss den 18 december med remisstid fram till den 21 januari 2018. Detta för att materialet ska förankras och synpunkter inhämtas. Remissinstanserna är 20 kommuner och de myndigheter som Socialstyrelsen samrått med i uppdraget.

Ensamkommandes förbund, Ensamkommandes förening, barnrättsorganisationer och kvinnoorganisationer kommer att ges möjlighet att ge synpunkter på vägledning och informationsmaterial, i syfte att göra målgruppen delaktig i innehåll och utformning.

Kommunikationsinsatser

Den 30 november 2017 publiceras denna rapport på kunskapsguiden.se och Socialstyrelsens webbplats. Samtliga kommuner kommer att informeras om publiceringen via nyhetsbrev.

Den 18 december 2017 kommer Socialstyrelsen att presentera rapporten för de regionala utvecklingsledarna inom den sociala barn- och ungdomsvården, i syfte att sprida rapporten och förbereda för spridning av vägledningen och informationsmaterialet.

I samband med publicering av vägledning och informationsmaterial senast den 31 mars 2018, kommer samma kommunikationsinsatser genomföras. Produkterna kommer också spridas genom ett webbseminarium med en bred målgrupp där exempelvis elevhälsan och ungdomsmottagning även inkluderas. Materialet kommer också att spridas via Socialstyrelsens podd. Även andra kommunikationsinsatser kan bli aktuella.

Rapporten, vägledningen och informationsmaterialet ger förstärkt stöd

Regeringsuppdraget innefattar även ett uppdrag att lämna förslag till regeringen om möjliga tillvägagångssätt för att ytterligare stärka barn- och jämställdhetsperspektivet samt skärpa möjligheten till stöd och skydd för barn som kommer till Sverige och där det finns indikationer om att barnen är gifta. De vägledande insatserna, informationsmaterialet och kommunikationsinsatserna som planeras kommer att utgöra ett förstärkt stöd för socialtjänsten i arbetet med att stödja och skydda barn som kommer till Sverige och uppges vara gifta. Socialstyrelsen gör bedömningen att det i detta skede räcker med den kunskap och tydliggöranden inom de områden som identifierats i analysen, och att detta sprids till socialtjänsten. Socialstyrelsens förhoppning är således att detta arbete ska svara upp mot behovet av stöd.

Referenser

1. Socialstyrelsen. Ensamkommande barn och unga – Handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter. 2016.
2. Inspektionen för vård och omsorg. Beslut Dnr 8.5-5001/2016, 8.5-20109/2016, 8.5-8847/2016 och 8.5-26127/2016.
3. Justitieombudsmannen. Beslut den 15 juni 2016, dnr 394-2016, 476-2016 och 692-2016.
4. Thapar-Björkert. S. Conversations across Borders: men and Honour Related Violence in U.K. and Sweden. Norma. Vol. 4 (1). 47 – 65. 2009.
5. Socialstyrelsen. Vänd dem inte ryggen – Utbildningsmaterial om hedersrelaterat våld och förtryck. 2017.
6. Socialstyrelsen m fl. Ett gemensamt ansvar för ensamkommande barn och ungdomar. 2017.
7. <http://barnombudsmannen.se>
8. <http://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/jamstalldhet/>
9. <https://fn.se/vi-gor/vi-granskar-och-paverkar/stoppa-barnaktenskap/faq/>
10. Kopelman M. L. The Forced Marriage of Minors: A Neglected Form of Child Abuse. The Journal of Law, Medicine & Ethics. 44. 173-181. 2016
11. Regeringens handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. Skr 2007/08:39.
12. <http://www.hedersfortryck.se>
13. Socialstyrelsen. Analys av situationen i socialtjänsten våren 2017. Fokus på ensamkommande flickor, yngre barn, nätverksplaceringar samt suicidrisk – delrapport 3.
14. Migrationsverket. Är du gift? Utredning av handläggning av barn som är gifta när de söker skydd i Sverige. 1.3.4-2016-22097.
15. Migrationsverket. Standard för handläggning av ärenden rörande gifta barn. 2017.
16. Socialstyrelsen. Utredda barn och unga - Handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen. 2015.
17. http://www.regeringen.se/493c40/contentassets/54e2b6cbbcba48789abd51d9863d599e/kommittedirektiv-2017_25.pdf

Bilaga 1

Informationsmail till kommunerna inför Socialstyrelsens besök

Hej,

Tack för att ni tar er tid för att ta emot oss och bistå oss i vårt arbete. Detta mail innehåller mer information om innehållet i den fördjupade intervju vi kommer göra med er.

Grunden för besöket

Socialstyrelsen har fått ett regeringsuppdrag gällande barn som kommer till Sverige och uppges vara gifta. Här hittar ni uppdraget: <http://www.regeringen.se/4929b7/contentassets/23e23347905140ae9d885363087e6c74/uppdrag-om-socialtjanstens-handlaggning-av-arenden-gallande-barn-som-kommer-till-sverige-och-som-uppges-vara-gifta.pdf>

Enligt uppdraget ska Socialstyrelsen

1. Göra en fördjupad analys av socialtjänstens handläggning
2. Ta fram förstärkt vägledning om handläggning av dessa ärenden och sprida kunskapen till socialtjänsten
3. Ta fram och sprida information till barn som uppges vara gifta, makar, föräldrar samt andra närstående.

Uppdragets primära syfte är att få fram ökad kunskap om hur socialtjänsten har hanterat frågor som skyddsbedömning, placering och samboende för målgruppen samt vid behov lämna förslag om insatser för att ytterligare stärka barn- och jämställdhetsperspektivet. Uppdraget ska genomföras i samråd med relevanta aktörer.

Ni är en av ca 10 kommuner som vi inom ramen för uppdraget kommer att träffa. Det övergripande målet är att få en bild av era erfarenheter av att handlägga ärenden gällande barn som uppges eller misstänks vara gifta, vad ni tycker är utmanande och svårt i handläggningen och hur vi på socialstyrelsen på bästa sätt kan utforma ett stöd för er i er handläggning.

Observera att uppdraget inte bara gäller ensamkommande barn utan alla barn som kommer till Sverige och som uppges vara gifta. Det kan kräva att ni inhämtar kunskap från andra enheter innan besöket eller att en handläggare som ansvarar för dessa ärenden närvarar vid vårt besök.

Besöket har följande upplägg:

Del 1 (1 - 1½ timme):

Vi vill att ni redogör för era erfarenheter av ert arbete med målgruppen genom att ni berättar utifrån specifika ärenden (case), både när det fungerat väl och när ni ställts inför svåra bedömningar och beslut. Exempel på sådant som vi är intresserade av är:

- antalet barn
- åldrar på barnen
- familjesituationer
- bedömningar ni gjort
- hur ni fått kännedom om att barnet är gift
- placeringsformer ni valt
- samverkan med andra aktörer

Del 2 (1 - 1½ timme):

Vi från socialstyrelsen berättar lite om de olika frågeställningar som uppdraget berör och lyfter upp olika frågor utifrån regeringsuppdraget som vi vill ha era synpunkter på och kunskap om. Vi kommer även berätta lite kort om det nya kunskapscentrumet för ensamkommande barn.

Del 3 (om så är möjlig och lämpligt):

Träff med någon som kommit till Sverige som gift och som kan berätta om sina erfarenheter och tankar om det.

Bilaga 2

Frågor till socialtjänsten om barn som kommer till Sverige med vårdnadshavare eller annan ställföreträdare och som uppges vara gifta

Barn avser här personer under 18 år som har invandrat till Sverige tillsammans med sin/sina vårdnadshavare eller annan ställföreträdare, efter den 1 januari 2015.

Gift innefattar civilrättsliga äktenskap, riter av tradition med motsvarande in-
nebörd och fullmaktsäktenskap. Det innefattar i denna enkät även äkten-
skapsliknande förhållanden d.v.s. att relationen fungerar på samma sätt som i
ett äktenskap, även om barnet/paret uppger att de inte är gifta.

Aktualiseringsorsaken kan ha varit en annan än att barnet varit gift eller levt i
ett äktenskapsliknande förhållande.

1. Bakgrundsuppgifter
2. Har ni inom socialtjänsten ansvarat för barn som vid tillfället för aktuali-
seringen varit gifta eller levt i ett äktenskapsliknande förhållande?
3. Hur många gifta barn har ni under perioden aktualiserat?
4. Hur gamla var barnen när de aktualiserades?
5. Hur många av de gifta aktualiserade barnen inledde ni utredning på?